

BEVEZETÉS A PSZICHOLÓGIÁBA

Készült a TÁMOP-4.1.2-08/2/A/KMR-2009-0041 pályázati projekt keretében
Tartalomfejlesztés az ELTE TáTK Közgazdaságtudományi Tanszékén,
az ELTE Közgazdaságtudományi Tanszék,
az MTA Közgazdaságtudományi Intézet
és a Balassi Kiadó
közreműködésével.

Készítette: Erős Ferenc

Szakmai felelős: Erős Ferenc

2011. január

BEVEZETÉS A PSZICHOLÓGIÁBA

5. hét

A XIX. és kora XX. századi pszichológia fő irányai és törekvései II.

Erős Ferenc

- Funkcionalizmus és pragmatizmus Amerikában (William James, John Dewey, James Titchener)
- James és a „tapasztalat” fogalma, a „tudatáramlás”
- A kísérleti pszichológia születése Amerikában, ennek kapcsolata az amerikai gazdaság és társadalom sajátosságaival, az industrializációval és az urbanizációval
- A tanulás és a motiváció behaviorista megközelítése
- Watson és a behaviorizmus radikalizmusa, az elme mint „fekete doboz”
- Reflex-elmélet és kondicionálás
- Orosz párhuzam: Pavlov, Behtyerev és a „reflexológia”
- „Szociálbehaviorizmus” és a chicagói iskola (Charles Peirce, George Herbert Mead)

Szakirodalom

Kötelező:

- Pléh Csaba: *A lélektan története*. 345–363.

Ajánlott:

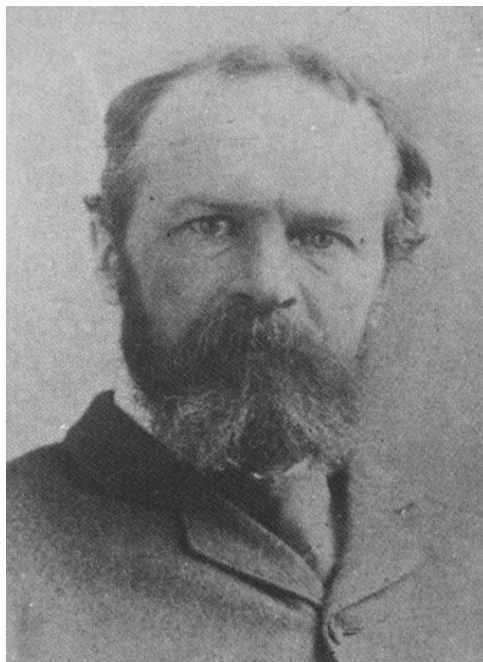
- George Herbert Mead: *A pszichikum, az én és a társadalom*. Gondolat, Bp. 1973. 173–286.

- Funkcionalizmus a pszichológiában: az ember lelki életét és viselkedését a környezethez való alkalmazkodás szempontjából kell vizsgálni. Filozófiai alapja: a pragmatizmus filozófiája
- Pragmatizmus: egy elmélet igazsága vagy helyessége annak működőképességében és eredményességében nyilvánul meg. Nincsenek abszolút igazságok; minden tudás relatív
- Fő képviselői: William James, Charles Peirce (jelelmélet, szemiotika), John Dewey (demokrácia és nevelés)

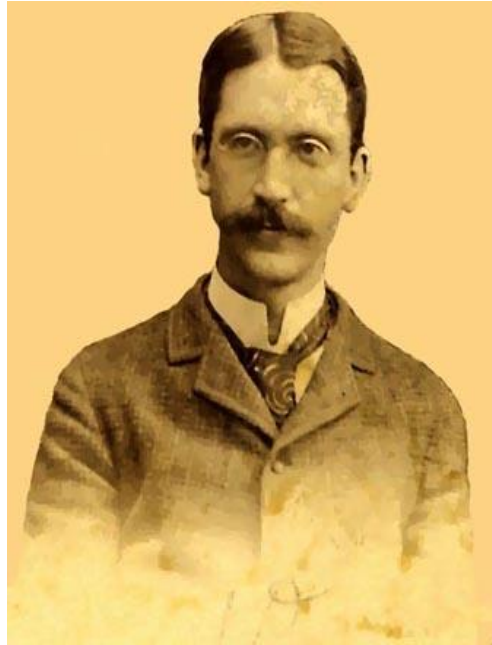
William James pszichológiája

- az önmagát alakító, aktív ember pszichológiája
- a tapasztalat jelentősége
- tudatfolyamat, tudatáramlás, a tudat mint állandó változás, alakulás
- érzelem-elmélet (James–Lange): perifériális, testi észlelés
- vallásos élmény és spiritualizmus
- „kifinomult” és „merev elme”

William James (1842–1910)

John Dewey (1859–1952)

George Herbert Mead (1863–1931)

„SELF” ÉS ÉN

- A SELF fogalma Jamesnél: *ME* és *I* („Engem” és „én”)
- szimbolikus interakcionizmus, chicagói iskola
- George Cooley: „tükör-én” (*looking glass self*)
- George Herbert Mead: a másik szerepe az éntudat kialakulásában
- általánosított Másik
- reaktív én versus felépített Én (*self*)
- Az esszencialista én-felfogás (Descartes) dekonstruálása

Charles Peirce (1839–1914)

Peirce jel-elmélete

- A jel **index** jelteste szorosabb-lazább fizikai kapcsolatban áll a jelölttel: például index egy állat lábnyoma
- A jel **ikon** teste nincs fizikai kapcsolatban a jelölttel, de hasonlít rá, például hieroglifák, piktogramok, római számjelek, ide tartoznak még a hangutánzó szavak
- A jel **szimbólum** teste nincs fizikai kapcsolatban a jelölttel, és nem is hasonlít rá. Ilyen az összes hangjelölésre épülő nyelv legtöbb szava (a hangutánzóak kivételével), az összes betű, az arab számjelek stb.

BEHAVIORIZMUS

A BEHAVIORIZMUS gyökerei:

- asszociacionizmus, utilitarianizmus
- pozitivizmus, funkcionálizmus, pragmatizmus
- a tudat mint „fekete doboz” S – R (inger – reakció) viszony
- urbanizáció, industrializáció – alkalmazkodás a nagyvárosi milióhoz és a nagyipari termeléshez
- reklám (Watson)
- orosz változat: reflexológia (Behtyerev)
- „átkondicionálás”, az ember átalakítása

A BEHAVIORIZMUS TÁRSADALOMKÉPE

A TANULÁS MINT A BEHAVIORIZMUS KÖZPONTI FOGALMA

Új ismeret, készség elsajátítása, magatartásforma kialakítása

John Watson (1878–1958)

„Adjatok nekem egy tucat egészséges, jó alakú csecsemőt, engedjétek, hogy az én speciális világomban neveljem fel őket, és én garantálom, hogy véletlenszerűen kiválasztva bármelyikből orvost, ügyvédet, művészt, kereskedőt vagy akár koldust vagy tolvajt csinállok.” (Watson, 1913)

Tanulásemlékek

1. KLASSZIKUS KONDICIONÁLÁS (Pavlov)

Feltétlen inger (táplálék) > feltétlen válasz (nyáleválasztás)

Feltételes inger (csengőszó) > feltételes válasz (nyáleválasztás)

2. OPERÁNS KONDICIONÁLÁS

Próba – szerencse tanulás (TRIAL AND ERROR)

– megerősítés – effektus törvény

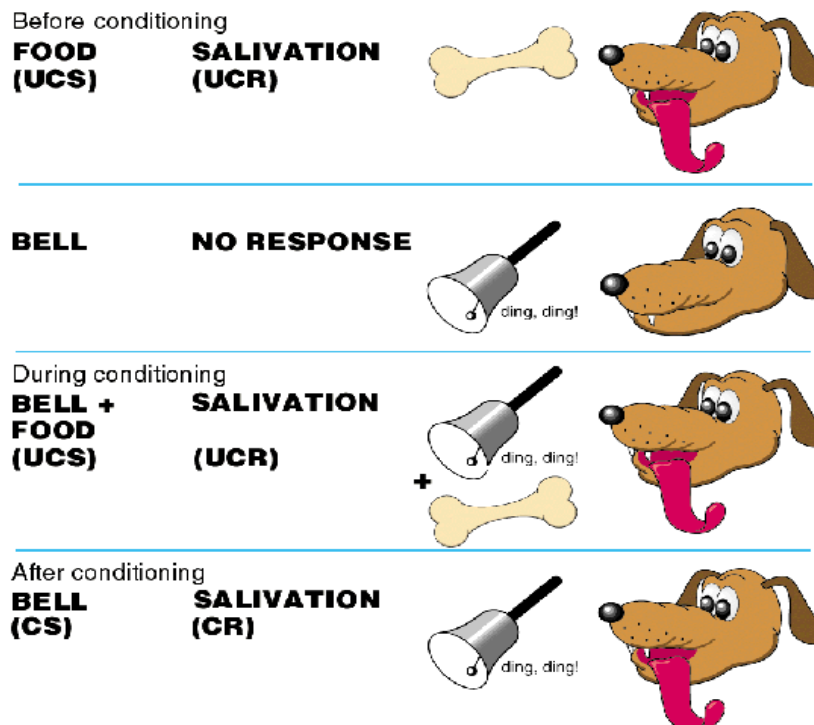
– kioltás

– averzív kondicionálás

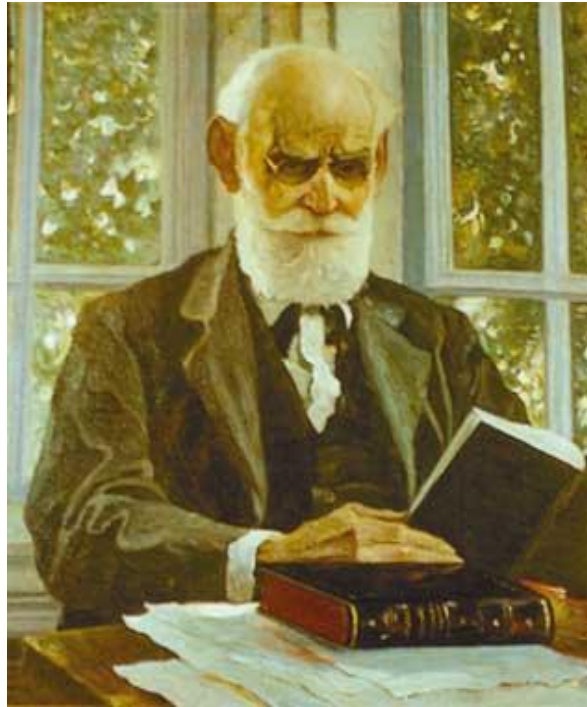
Thorndike (1898) kísérletei
 „Patkány a Skinner dobozban”

Próba-szerencse viselkedés, melyet ha közvetlenül **jutalom** követ, akkor az adott cselekvés tanulása **megerősödik**. A véletlenszerű cselekedetektől csak azok maradnak meg, amelyeket pozitív következmény követ. A választ a megerősítés hiánya **kioltja**. **Válaszgyakoriság**: a válasz erősségének mértéke

A pavlovi kísérletek sémája

Ivan Pavlov (1849–1936)

Vlagyimir Behtyerev (1857–1927)

